

Vitra en de ecologie van de gebruikswaarde

Over de vraag naar de verantwoordelijkheid voor het milieu van een onderneming wordt vaak gepraat op een manier waaruit niet bepaald veel interesse spreekt. Doorgaans wordt er gedaan alsof het gaat om het voldoen aan een maatschappelijk geldende norm.

In plaats van een plicht die van buiten aan de doelstellingen van de onderneming wordt opgelegd en die alleen kosten meebrengt, kan men de samenhang van de ecologische consequenties van de productie van een gebruiksgoed echter ook als onderdeel van het nut daarvan beschouwen, dat wil zeggen, als een kwestie van design.

De belangstelling voor milieuthema's is als gevolg van milieurampen en de almaar groter wordende afvalbergen in de industrielanden sinds het begin van de jaren '80 toegenomen en heeft uiteindelijk tot een maatschappelijke consensus geleid. Toch is het niet deze omslag geweest waarmee het nadenken over deze thematiek bij Vitra is begonnen. Ook hier was het weer de denktraditie van het echtpaar Eames waardoor de opvattingen van Vitra van structuur kregen. Hoewel termen als "milieubelastend" en "ecologie" destijds nog niet bestonden, was design voor Charles en Ray Eames altijd het scheppen van een ethische en maatschappelijke samenhang. Zij wilden alledaagse voorwerpen met een hoge kwaliteit en voor een zo laag mogelijke prijs voor zo veel mogelijk mensen toegankelijk maken. Het middel daartoe was voor hen de industriële productie. Aan vormkwesties kenden ze daarentegen nooit een autonome betekenis toe, en een opvatting van design die dient als attribuut van

een productgenre dat slechts voor een elite bestemd is, zou hun vreemd zijn geweest. Ethisch verantwoorde kwaliteit hield voor de Eames allereerst de duurzaamheid van het eindproduct en de vervangbaarheid van de afzonderlijke onderdelen ten dienste van een zo lang mogelijke levensduur in. Modulaire meubels zoals de stoelen en fauteuils van de Plastic Group, met de open verbinding tussen verschillende zitschalen en onderstellen als constructieve pointe, bestonden tot dan toe niet. Aan veel Vitra-meubels uit die tijd is al te zien dat de effectiefste manier om afval te vermijden het waarborgen van de grootst mogelijke duurzaamheid is, zowel in fysiek als in esthetisch opzicht. Ook de Lounge Chair, inmiddels het archetypen van modern design, is daarvan een voorbeeld. Een reclamefilm die de Eames na het gereedkomen van de eerste serie-exemplaren voor de grap maakten, gaat niet alleen maar over de representatieve kwaliteiten van de stoel, en ook niet over het weelderige zitcomfort, maar vooral over de onderlinge samenhang der delen. Een man zet de hele fauteuil in luttele minuten voor de ogen van de toeschouwer uit de constructieve elementen in elkaar en laat zich dan in de kussens neerploffen. Bijna een halve eeuw voordat het begrip materiaalscheiding in de wereld kwam, waren alle ontwerpen van de Eames al demonteerbaar.

Voor Vitra is het vanzelfsprekend dat de gebruikswaarde en het nut van een meubel mede wordt bepaald door het feit dat de productie, het gebruik of het afdanken van dat meubel de gebruiker niet mag schaden. Aandacht voor het milieu maakt net als schoonheid en functionaliteit deel uit van het object en het gebruik daarvan. Het is onderdeel van het design. Voor een complexe onderneming is die overtuiging echter niet voldoende om te waarborgen dat in al die duizenden constructiefasen steeds een besef van de ecologische consequenties daarvan aanwezig is en het proces mede bepaalt. Om die reden werd in 1986 een werkgroep "Vitra en het milieu" opgericht die uitgroeide tot een alle aspecten van het design en de productie omvattende milieumanagementstructuur. Alle activiteiten van de onderneming worden daarin geconcentreerd op nadenken over criterium van de milieubescherming. Interne audits en doorlichten van het systeem door externe deskundigen zorgen ervoor dat alle maatregelen continu in ontwikkeling blijven.

Het vermijden van vluchtige en voorbijgaande stylingmodes die zo weer op de vuilnishoop van de smaakgeschiedenis belanden blijft daarbij de kern van een doordachte industriecultuur die Vitra voorstaat: producten die lang meegaan, zorgvuldig ontwikkeld uit materialen van hoge kwaliteit, reparabel en tegen de tand des tijds bestand en met een schier tijdloze esthetische levensverwachting. Aan dat ideaal werkt Vitra.

Wolfgang Scheppe